

Virtuos

Margriet de Moorová

Z nizozemštiny přeložila Magda de Bruin Hübllová

Pistorius & Olšanská
Příbram 2013

Tato kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR
a nadace Nederlands Letterenfonds.

This book has been published with the financial support of the Ministry
of Culture of the Czech Republic and the Dutch Foundation for Literature.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright: *De Virtuoso* © Margriet de Moor 1993
Translation © Magda de Bruin Hübllová, 2013

ISBN 978-80-87053-83-6

Prolog

Jednoho dne zmizel z naší vsi chlapec. Gasparo Conti měl bledý, dětský obličej, byl baculatý, ale půvabný jako klas rákosu, a když běhal bosý po vesnických pěšinkách za humny s vidlicovitým klackem v ruce, zněl jeho hlas, jeho volání stejně pronikavě jako křik kteréhokoliv jiného kampánského kluka. Bílá košile, poctivice, oblečení, které jeho bratři nebo bratrance bez zábran donosí. Zlatě kropenaté oči. Zmizel ve věku jedenácti let, po noci, kterou můj otec proseděl při hře s jeho otcem.

Ves se jmenuje Croce del Carmine a náš dům stál na jejím západním okraji. Vila měla dvě poschodí, na střeše byla věžička a ze schodiště v průčelí se dalo sejít do tří stran na pozemek s cypřiši a planými broskvoněmi. Kdysi z toho místa jistě vyzářoval přepych a vybraný vkus, já však ve vzpomínkách vidím zavřené okenice, zaklapnuté cembalo a slyším šumění větru v otýpkách klestí, které se v zimě vršily pod arkádami přilehlé budovy. A samozřejmě v duchu vidím pokoj na západ, u hracího stolu sedí můj otec s Benedetem Contim. Je červenec. Okna dokořán. Vzduch, který za bezvětrí proniká dovnitř, nevyhnutelně obsahuje závan sopečného kouře. Se zsinalou tváří vyčkává Benedetto Conti na sázku, která by jedním rázem vymazala celou tuto noc.

„...Gasparova operace.“

A příští neděli zůstal otec doma a ke Svaté Monice mě vzala chůva Faustina. Když jsme procházely střední chrámovou lodí, odzpívali už *Gloria*. Hlouček žen nám ustoupil z cesty. Faustina mě postrčila do lavice a nahnula se, aby mi hbitým pohybem uhladila nové šaty s velkými zlatými ptáky. Pohlédla jsem ke kůru.

Po oltářních schodech scházeli čtyři chlapci v červeném, aby napravo od varhan, v kaluži světla, zazpívali čtyřhlasé moteto. Zнала jsem je všechny.

Za Gaspara, první soprán, nastoupil náhradník.

Ze začátku jsem nepociťovala nic. Ačkoli jsem poslouchala s veškerou odborností svých deseti let, skladbu s pečlivým doprovodem varhan jsem nedokázala hned zařadit. Určité vrchní tóny chyběly. Čtyři hlasy zpívaly s mladickým zápalem a maestro by své *Laudate* nejraději vynesl do výše třeba i vlastníma rukama. Já jsem však měla před očima podzimní den, pochmurný a zatažený, kdy není ani světlo, ani stín. A vtom na mě padl neznámý smutek a úlek, jako by se mi v hrudi něco roztránilo. Sklopila jsem hlavu a uvědomila si, že otec věděl, že jít si poslechnout mši nemá tuhle neděli cenu.

„Chci, abys mi řekla, kam se poděl Gasparo,“ pronesla jsem, když jsme co noha nohu mine procházely portálem.

Faustina napráhla ruku, dotkla se svěřené vody a pokřížovala se. Pak řekla: „Asi je nemocný.“ Jenže já jsem se na ni nepřestala upřeně dívat a ani o krok jsem se nehnula, a tak prostě musela dodat: „Slyšela jsem, že je v Norcii.“ Pak klesla hlasem a začala mi vyprávět, že v Norcii se narodil Benedikt, opat, který byl tak nadpřirozeně svatý, že nezemřel jen tak vleže v posteli, ale vestoje, s očima upřenýma na Madonu. Poslouchala jsem s vědomím, že se mě snaží obelstít, ale přitlumeným hlasem se jí podařilo odlákat mou pozornost. Vložila jsem ruku do její a nechala se poslušně dovést zpátky domů. Norcia, pomyslela jsem si sem tam ospale, a to bylo všechno.

Přesto mi název toho místa nepřestával doznívat v uších jako tajemný a znepokojující refrén. A po letech mě ani neudivilo, když jsem se doslechla o operacích, které tam, v Norcii, s takovým fortem provádějí.

Chlapci nesmí být víc než dvanáct, dvanáct let je hranice, ale jinocha předurčeného ke zpěvu je třeba sledovat už dávno předtím. Jen znalec zaznamená, že zaoblení čelisti kostnatí. V očích prosvítá únava prozrazující, že kůže a krev se pouštějí do hledání. To je kritický bod. Rty a tváře jsou ještě dětské, ale do pohybů se vkrádá klackovitost a ta rozhoduje: zítra zapřáhneme koně. Zákrok v Norcii není zvlášť závažný. Jen jeden ze čtyř chlapců ho nepřežije. Cílem chirurga je odstranit chámovody a varlata, aniž poškodí cokoliv jiného. Když se to podaří – a daří se to často –, vrátí se dítěti po zhojení rány jak tělo, tak radost ze života. Bude se dál vyvíjet a zbývající žlázy vybaví jeho organismus vzhledem k mimořádným okolnostem několika svéráznými, nevinnými, nádhernými akcenty. Kůží hebkou a téměř lysou. Hrudním košem skýtajícím dostatek prostoru pro mimořádně vytrénované plíce. A hrtanem, dokonale tvarovaným, vydávajícím hlas palčivé krásy, hlas, který dojíká a mámí, který dosvědčuje existenci světa mimo tento svět, nicméně přesto náleží tělu, jež je jako každé jiné: horké, plné temných tužeb.

Léto plynulo. Srpen, měsíc mezi dvěma sklizněmi, věnovali obyvatelé úpatí Vesuvu zábavě. Za svítání mě často podivuhodně probudily selské vozy vracející se kolem našeho domu do vsi. Hlasy zpívaly a housle a galizony vyhrávaly už od předchozího večera, kdy vyjeli. Mám ráda časně jitro. Nový den oknem šimrá spáče na nose.

Jednou večer jsem šla s otcem na náves poslechnout si partu muzikantů z Neapole. Bylo svatého Bibiana. Ves byla plná bryček a povozů. Vzpomínám si, že otec už tehdy moc špatně chodil, přesto nechal sedadla na čestné tribuně potažené plátnem bez povšimnutí. Uprostřed hemžení jsme přihlíželi a poslouchali hudbu tak divokou, že se podobala zlosti. Neapolitáni pomalá

tempa nesnesou. Zpěváka a zpěvačku, kteří hnali svou canzonettu přes nejpodivnější melodické zvraty do výšky, doprovázely dvoje housle, dvě mandolíny a cello. Oba měli soprán. Když dívka, protože to tak vyšlo, přebrala spodní melodii, vydával muž, *musicò*, i nadále jako nic své zběsilé hlavové tóny. Kolem mě se tleskalo a křičelo, tančilo se, noc byla cítit ohněm. Když píseň skončila, pustilo se pár lidí do diskuse. Slyšela jsem otce, jak říká: „Ano, to se dá poslouchat.“ Jeho hlas zněl vlídně. Myslela jsem, že celou tu kapelu stejně jako jindy pozve k nám.

Druhý den ráno jsem však stála ve dveřích kuchyně a viděla, že pece jsou chladné. Služebnictvo bloumalo bezcílně po domě. A jediný nástroj, který toho dne naladili, bylo malé křídlo z cedrového dřeva, na němž jsem v té době cvičila Scarlattioho sonáty.

Copak musím kromě vyhnanství sdílet i otcův stesk?

Přála jsem si, abych stála v slavnostní síni a někdo mi svěřil zbrusu nové tajemství. Přála jsem si, aby zase jednou přijela sestra.

A sestra přijela. Jedné krásné soboty přihřčela po příjezdové cestě carrozza tažená šesti koňmi, v níž pod napůl staženou stříškou seděly dvě rozesmáté ženy: Angelica Margherita, otcova nejstarší dcera, a její teta. V první chvíli mě to oslepilo. A najednou se dívám sestře do tváře. Po pevném objetí a políbení si ke mně přidřepla dospělá sedmnáctiletá dáma a jako by teď chtěla jedním rázem zjistit, zatímco neklidně třepe očima sem tam, jestli se dost usmívám, jím, spím. Byla krásná. Na kudrnatých vlasech jí jako kdejakému vinaři seděl klobouk ve tvaru bochánku zdobený kohoutími péry.

Angelica Margherita, moje nevlastní sestra, o sedm let starší než já. Celé její dětství bylo přípravou ke sňatku z rozumu. Ona však měla jinou představu. Povzbuzena nepřítomností matky a roztržitostí otce se jedné Květné neděle rozjela do Neapole,

k mladé tetě, která si za svou životní zásadu zvolila krásu a požitek. Po roce otec pochopil, že si věno může ušetřit.

Teď byl dům vmžiku vzhůru nohama. Od sklepa po půdu se ozýval povyk: otevřte almary, naplňte karafy. V jídelně naslouchal otec dceřiným novinkám.

Učí se řecky. Konverzuje o elektřině. Vlastní pět francouzských rób.

Teta se nahnula dopředu. „Od jara tančí jako balerína v divadle San Bartolomeo.“

V zrcadle jsem zahlédla, jak se otec nevěřicně pouсмál.

Jenže to byla pravda. Pozdě v noci, když jsme si šli lehnout, mi sestra vyložila, jak čelit papeži a jak může žena veřejně tančit nejen na neapolských, ale i římských jevištích. Bylo to až dětsky prosté: člověk se převlékne sám za sebe. V řadě mladých tanečníků, kteří oholenými, nalíčenými obličejí a v ženských šatech ztělesňují exotické ženství, se pokaždé vyskytne aspoň jedna dívka. Nosí stejnou paruku jako chlapani a stejné taneční šaty, pod nimiž má podle předpisů kalhoty pevně obepínající stehna. A přitom snad právě ona svou přítomností vyvolává kýženou pochybnost a závrať.

Angelica Margherita si svlékla košili, jako by to byl šátek, kterým měla zavázané oči. Ze své postele jsem sledovala podívanou na ňadra, ještě mírně rozhoupaná, měkká, perleťově růžová.

Prohlásila: „Je mi tam dobře, na mou duši, věř mi, člověk tam radostí šílí.“

Následovaly dny samý třpyt. Když jsem ve společnosti těch dvou žen objížděla po rodinných návštěvách v okolí, opřela jsem se v kočáře dozadu, zvedla oči z koní na nebe a v ničem jsem se nelišila od velkého, bláznivého motýla.

Ano, ale jednou jsem slyšela, jak sestra zamumlala: „Táhni k čertu.“ Stála mezi cypřiši před naším domem. Začínalo se stmívat. Dívala se na průčelí se schodištěm a s okenicemi, jako by ho

chtěla uhranout. Druhý den prohodila: „V zimě to tu není žádná slast.“

Brzy nato i se svou družkou zase odjela, aby tančila na jevišti mezi sametovými drapériemi, v kulisách, které snovou architekturou kopulí a podloubí ubíhajících do nedohledna proměňují vzhled světa.

A já jsem zůstala v opuštěné vesnici.

Musím říct, že pocházím z pěkné vsi. U všech domů, velkých či malých, jsou dvorky s květinami a ptáky. A uprostřed dlážděné návsi stojí kostel s pestře malovanými varhanami, který se jmenuje Divina Pietà. Ves žije ze slunce a z půdy zalité Vesuvem, a ta rozhodně není chudá. V sirných výparech, které v nejpodivnějších chvílích stoupají z otvorů v zemi, se daří hroznům, obilí i ovoci. Nad domy září nebe a pod nebem, v dálce, dýmá sopka. Ta pěkná ves je otcovo vyhnanství. Narodila jsem se ve vyhnanství.

Když se otec počátkem tohoto století vydal na velkém šedém koni do Španělska, aby bojoval za Filipa, nebylo na tom nic výstředního. Neapolská šlechta kastilské a aragonské krále podporovala. Otec se postavil do čela stovky dobře vycvičených, jím placených vojáků, aby bránil Katalánsko a Neapolské království proti Habsburkům. Jeho počestné konání mu však přišlo draho! Když se po roce plném ohně a krve vrátil do rodného města, třepetala se na střeše královského paláce korouhev s orlem: Neapol připadla Karlu Habsburskému. Rakušan rozsoudil mírně. Můj otec a několik dalších baronů se museli stáhnout do vyhnanství na svá venkovská panství.

Zpočátku zažívala vila dobré časy a celá ves si přišla na slušný peníz. Víím, že otec se svou druhou ženou, mou matkou, pořádalí okázalé slavnosti. Angelica Margherita si pamatuje na masky a kostýmy protkávané zlatou nití. Já si na takové věci nevzpomínám. Byly mi teprve tři roky, když se matka zničehonic, těsně před siestou s povzdechem sesula na růžovou mramorovou podlahu své

ložnice. Faustina byla u ní a vyprávěla pak, že matka upustila želvovinové hřebeny, které si právě vytáhla z hustých černých vlasů. Vytratila se tím okamžikem z domu duše? Počínaje dnem jejího úmrtí se otec nejspíš krůček po krůčku smířil s prázdnotou vyhnanství. A víc než kdy dřív se zřejmě uchyloval k tomu jedinému, co se cizinci, člověku v tomto životě, nabízí. Opojení. Hra, opilství, zamilovanost, hudba: šťastné okamžiky ve světě, který není náš. Otec se rozhodl pro hrací kostky a karty.

Jak často jsem slýchala po západu slunce otcovy přátele, zkušené hráče, vcházet k nám do domu a ubírat se do pokoje obráceného na západ. Zнала jsem hlasité licitování při „třiceti“ a „čtyřiceti“, hlášku *banco fallito* a znala jsem ticho přerušované tlumenými kletbami, když za některých večerů hráli *minchiate*. Devadesát sedm velkých, Michelangelem navržených karet rychle zamíchali a rozdali. Sázky jsou obrovské. Každý dlužník zapisuje své prohry na bílý rub karty. Otec prohrál peníze a pozemky, kočáry, koně, portugalské mince. A měl jednoho protivníka, jemuž – jen Panenka Maria ví proč – nedokázal odolat.

V duchu vidím, jak se jedné červencové noci na podestě před naším domem vynoří Benedetto Conti. Za dveřmi v hale čeká otec. Muži si potřesou rukama a podívají se na sebe prázdňým pohledem. Oba jsou ve střehu. S velkou zdrženlivostí vyhledávají společnost toho druhého, aby se oddali povýšeneckému, přísně osobnímu dobrodružství. V pachu spáleniny, který proniká okny dovnitř, se posadí ke stolu a dají se do pití a hraní pokeru. Zůstávají střízliví jako ďáblové v pekle. Dvě, tři hodiny uplynou, Conti prohrává. I když přejdou na karty, prohrává Conti dál, přichází o obilí, víno, polnosti, obličej mu zesíná. V jistou chvíli pozvedne oči. I otec pozvedne oči. Jejich pohledy se střetnou.

Pomyslel otec tehdy, díky nenadálé přízni osudu, na jiné hodnoty svého života? Náhle tu byla taková lapálie, kterou musí s Contim naléhavě vyřídit.

„Tak dobrá,“ pronesl tiše. „Pokusme se tuhle situaci vyřešit jedinou prostou sázkou.“ Usmál se a nasadil trpělivý výraz.

Gasparův hlas. Hlas Gaspara Contiho, ten neuvěřitelný div, jenž diriguje pěvecké sbory i kapely v celém kraji, strašil otci v hlavě už dlouho. On i ostatní zasvěcenci upozorňovali Contiho na chlapcovu budoucnost: přepych a oslavný jásot. Jenže ten člověk budil dojem, že ho ta věc vůbec nevzrušuje, ba co víc, že se ho netýká. S pomocí starších synů spravoval své vinice a onoho zázračného nejmladšího syna zatím nechal v klidu dorůstat. Řím... Neapol... operní domy celé Evropy... Conti zíval nebo si pohvizdoval mezi zuby. Až v noci, u stolu pokrytého zeleným sukem, dal najevo, že je podle svého pevného přesvědčení rozeným vítězem.

„Gasparova operace.“

Conti přikývl a palcem a ukazovákem vykládal na stůl kartu po kartě. Prohrál.

Prohrál a chlapcovu zmizení z naší vsi už nic nebránilo. Ze začátku jsem netušila, proč si myslím, že mi Gasparo něco odnesl, že mi ukradl něco, co jsem si za každou cenu chtěla udržet. Pak se mi stále častěji stávalo, že jsem v myšlenkách zabloudila a před očima mi vytanula oslepující hodina z dětství. Jemu bylo jedenáct a mně deset. Stál u půlkruhové kostelní zdi, já jsem seděla v první řadě na samém kraji. Okny pronikalo světlo a utkvívало uprostřed prostoru. Jednu chvíli zavládlo naprosté ticho. Pak, na znamení kapelníka, začala árie. Střídavě se sborem zpíval Gasparo árii, kterou jsem ještě neslyšela. Udiveně jsem sledovala lehoučké nasazení, dlouhý tón a crescendo napínané jako pevná hedvábná šňůra. Co se to děje? Je kostelní klenba příliš těsná? Posadila jsem se zpříma a dívala se na zpívajícího kluka. Jako bych věděla, že si mám na léta vštípit do paměti jeho samolibé rudé rty, jeho čelo, vlasy, rochetku s krajkovými rukávy i hrdlo, jímž nechal bez jakékoliv emoce proudit zvuky, které mě unášely s sebou... Příchylnost. Důvěrnost.

Spojnice mezi dvěma územími. Svůj stav jsem pochopila, teprve když vpadl naposled sbor. Semkla jsem víčka a pomyslela si: panečku, to je neklid! To je ale touha! Jsem šťastná.

Byla to už tehdy zamilovanost?

O mnoho let později jsme se znovu sešli. Vysoký člověk s oblými rameny. Kdysi v dětství odcestoval do Norcie, aniž věděl, že si v příšeří kočáru odváží milostné opojení jedné dívky.

Když jsem dovršila patnáctý rok, nastal čas na vdávání. V našem kraji jsou ženy v patnácti na vrcholu krásy, co živý nebudou krásnější. Byla jsem aristokratka s havraními vlasy, které moje komorná Faustina splétala do copů a vkládala do zelené hedvábné sítky tak, že mi sahaly přesně po ramena. Měla jsem vosí pas, velký nos a oči, které jsem pod obočím protaženým ke spánkům tak snadno neklopila.

Jak bylo zvykem, učila jsem se latinsky a vzdělávala se v heraldice. Rozumělo se samo sebou, že jsem dostávala pozvání do vznešených domů v okolí. Mladé ženy jako já tam přicházely v hluboce vystřižených šatech z květovaného brokátu. Zpívaly jsme. Improvizovaly na cembalo. Po večeři sestávající z kance na medu, holuba, jehněte, zajíce, mořského vlka v ostré červené omáčce, rizota, zmrzliny, čokolády, dortu a prvních třešní ze sadů kropských teplou vodou nás mnohdy požádali, abychom venku, mezi žumarami na terase, daly k dobrému lyrický text o bozích a pastýřkách. Dělal jsme to s omračující lehkostí.

Jenže moje věno se postupně rozplynulo.

Jednoho dne otec oznámil: „Vévoda Rocca d'Evandro požádal o tvou ruku.“

Rozesmála jsem se. „Berto!?“

Otec ani nemrkl.

Berto, muž, který mě chtěl za manželku, byl domácí přítel, znala jsem ho odmala. Pocházel z advokátského rodu, jenž disponoval

nevyčerpatelnými prostředky díky neapolskému obyčeji vybavit si ze dne na den v paměti spor s příbuzným či sousedem a třeba po celá pokolení se pak soudit. Justice ve městě, kde se to hemží knížaty a barony, je rozsáhlejší než v pařížském parlamentu. Berto vlastnil statky a pozemky, kočáry a koně a palác na Via Toledo. Vévodský titul měl koupený. Když požádal o mou ruku, bylo mu už přes čtyřicet. Zнала jsem ho jako muže se zvědavýma očima černýma jako uhel, které se dokázaly dívat skrze mě, jako by za mnou viděly někoho jiného než mě samotnou.

Co se mě samotné týče, stanovil si můj nastávající dvě podmínky. Usadím se na jeho panství u Altavilly, zhruba čtyřicet mil odtud, nikoli v jeho neapolském domě. V jeho přítomnosti se nebudu vonět ambrou ani mošusem. Vzali jsme se jednoho nemilosrdně studeného zimního dne.

O stavu manželském ode mě nikdo neuslyší křivého slova. Náhle jsem obývala honosný a dobře vedený dům. Přijímala jsem tam přátele, otce a sestru. V kabinetu vedle své ložnice zdobené freskami jsem ubytovala Faustinu. Komandovala jsem tam služebnictvo a přinejmenším se stejným potěšením jsem je zvala do salonu, protože mezi nimi byli čtyři výteční hudebníci, dva kytaristé, jeden cellista a jeden houslista. Zvláště s posledně jmenovaným, manželovým osobním sluhou, jsem zažívala fantastické hodiny plné inspirace. Hráli jsme durynského Bacha, benátského Vivaldiho a všechny houslové sonáty Corelliho, přičemž jsme si dovolovali mollovou skladbu také v moll uzavřít, no ovšem, proč ne? Když ten hoch začal hrát divukrásné Besozziho sólo, objevil se skoro vždycky Berto. Zadumaně si vyslechl provedení mladíka oblečeného v bílých kalhotách. Byla jsem zvyklá na to, že oba odjíždějí v těch nejneočekávanějších chvílích do Neapole.

Dobře jsme si s Bertem rozuměli. Bylo mi jedno, že je často celé měsíce pryč, patřilo to k naší smlouvě. Když však seděl za

svícnem v čele stolu a rozprávěl napravo i nalevo s našimi hosty, dívala jsem se na něj plna sympatie. Rozhodně nebylo vůbec špatné žít s tímto důvěrným známým v jednom domě a někdy, v nejparnějších hodinách dne, s ním ležet v jedné posteli. Anatomie jeho těla, jeho mechanismus – Berto mou zvědavost nezklamal. Pod jeho velkými hebkými dlaněmi a za jeho řečí potmě mé myšlenky vbrzku odplynuly jinam. Nebylo mi vůbec na obtíž, že – jak se zdálo – prohlédl mé tužby. Tak tohle je milování. Oblíbila jsem si tu tyranii paniky a štěstí. I následnou něhu jsem měla ráda, ochablost, jako kdyby člověk ležel s nohama na slunci.

„Nejsi přece netrpělivý, že ne?“ zeptala jsem se manžela jedné letní noci.

Protože účelem samozřejmě bylo zajistit pokračování manželova jména i domu. Když jsem Bertovi počátkem druhého roku našeho manželství darovala dceru, zachoval se rytířsky. Vzal dítě na ruku a smál se zívající pusince. O tři roky později přišla druhá holčička. Opět velké rozněžnění a ohňostroj nad pomerančovničky. Ne, netrpělivý nebyl. Berto si přitáhl ke rtům mé prsty zdobené smaragdy a na víc než osm měsíců zmizel v katolickém městě u pohanské zátoky.

Kostely... procesí v ulicích... purpurové plachty plující do přístavu... Neapol mě začala lákat. Když mi sestra líčila, jak jsou průčelí domů potažená damaškem, netěšilo mě to, odvrátila jsem hlavu. „To město tě úplně obstoupí,“ vyprávěla Angelica Margherita. „Spíš v něm i chodíš, jezdíš i tancuješ. A přesto nikdy nevíš jistě, co se vlastně děje.“ Můj pohled utonul ve zlatožluté krajině za oknem a uslyšela jsem zvony, jak začaly samy od sebe vyzvánět, a sochy svatých, jak tiše rozprávějí: chvíli španělsky, chvíli neapolsky. Vážně se tam musím vypravit, pomyslela jsem si. Nic jsem ale nepodnikla, po dlouhou dobu nic. Čekala jsem, a nevěděla proč. Můj neklid a váhání pominuly teprve tehdy, když bylo zrušeno otcovo vyhnanství.

Jednoho dne se totiž vrátili do Neapole Španělé. Zatímco se evropské dynastie zapletly do další následnické války, vpochodoval do města se svým vojskem Karel Bourbonský, syn španělského krále. Nevelký, dobře naložený princ, který s sebou všude vozil slavnou sbírku obrazů, vypudil Habsburky a nastoupil na trůn. Neapol tleskala. Po téměř třech stoletích získalo Království obou Sicílií opět vlastní dvůr. Co podnikne můj otec? Vrábí se na to nevázané místo? Jak jinak?

Otec onemocněl. Triumf v jeho očích záhy pohasl. Nejprve prohlásil, že se chce ještě cvičit v trpělivosti, protože jeho návrat, to se rozumí, je třeba připravit. Pak mu připadalo, že zima je strašně dlouhá. Prohlásil, že už nechce jíst. Vzala jsem ho k sobě a zavolala mu několik lékařů. Každý večer jsem k jeho loži posílala dva kytaristy, aby mu hráli. Snažili jsme se ho rozveselit. Faustina mu mazala nohy olejem a routou. Berto vyprávěl o operním divadle, které král v Neapoli nechává stavět: oválná fantazie o šesti poschodích se stovkami modrých sametových lóží, jejichž zábradlí mají zdobit zrcadla osvětlená svíčkami, aby se tím symetrie prostoru, zamýšlená znejistit veškerý smysl pro čas a místo, posunula až k hrůzostrašnosti... Otec poslouchal s klidným úsměvem, ale jednoho dne oznámil, že už nechce pít. Myslím, že smrt pro něj znamenala zadní vrátka.

Nedlouho potom jsem se vydala na cestu. V šeru časného jitra jsem se usadila k Bertovi do jednoho z jeho nejkrásnějších, zeleně nalakovaných kočárů a ohlédla se k domu. Co nevidět budu mávat, dokud mi mé dvě dcery a jejich opatrovníci nezmizí z dohledu. Zapráskal bič. Tak už? Nezapomněli jsme něco? Pokřičovala jsem se, Berto se na mě usmál, uzavřeli jsme přátelskou dohodu. Po sezoně strávené v Neapoli se vrátím domů a znovu otěhotním. Dá-li Madona, porodím syna. Ranní vzduch mi polaskal tváře. Vyjeli jsme v průvodu tří kočárů; kromě Faustiny jsem si vzala s sebou fůru paruk a šatů.

Cypřiše, vinice, nebe zesvětlelo. Na rudém oraništi se rýsovali tmaví ptáci a pod balvanem spal pes. Když si na tu cestu vzpomenu, vím, že jsem krajinu vnímala jako inscenaci. Něco se chystá. Nebude to obyčejná událost, banalita, která v tichosti vyčkala v čase, až přijde na řadu, nýbrž cosi důmyslného, předem připraveného. Kdysi jsem se domnívala, že minulost a budoucnost jsou oddělené. Není to pravda. Příběhy bez citátů neexistují. Události překračují z jednoho času do druhého. Když jsem tak pozorovala stádo koz, jak sestupuje po hřbetu kopce, zhluboka jsem si povzdechla, cítila jsem vzrušení, jaké jsem poznala už dřív.

Ovšemže jsem nemyslela na Gaspara.

Kdo však míří k pobřeží, cítí vůni moře už dlouho předem.

Oslovím ho. Popadnu svou číši a nakročím dopředu, abych spustila žvásty, o jaké žádný soudný člověk nestojí. Ne že by mi scházela inspirace. Jsem dokonce silovým polem inspirace. Horečka, která tak snadno neklesne, propukla před několika hodinami, v divadle San Carlo, v okamžiku, kdy jsem ho poprvé tady v Neapoli slyšela zpívat. Seděla jsem mezi manželem a sestrou v lóži ve druhém pořadí a poslouchala mužský hlas, který přesahoval všechno, co jsem doposud poznala a pochopila. Nešlo mi na rozum, co se to se mnou děje, svět se začal vznášet. Co se tu započíná?

Loudám se přes celý salon k němu, vyhýbám se kalhotům a sukním, zavádím o křišťálový stůl, zahlédnu sebe samu v zeleně zabarveném zrcadle, jak se zvláštním svitem v očích proklouzávám okolo. Když nás už nedělí víc než metr, pronesu hlasitě: „Pane, zpíval jste skutečně nádherně!“

Téměř se ani nepootočí od lidí, kteří ho obklopují. S nezměněným úsměvem na tváři vrhne pohled ke mně, já se zastavím a zírám. Je vysoký, vysoké postavy. Statný, kabátec s balonovými rukávy mu přes prsa trochu táhne. Kyprý, jeho rty jsou ještě přesně tak dívčí a silné, jak si je pamatuju z dřívějšíka.

Madono. Bože. Jak mu mám dát najevo, že situace je smrtelně vážná?

„Vaše árie byly nekonečně svižnější než árie Stradinové.“

Jako by mu teď došlo, že možná mluvím o jakémsi velkolepém, mimořádném tajemství. Obrátí se ke své společnosti zády a usměje se na mě.

„La Stradina vyje jak fena,“ prohodí.

Kývám, neschopna slova.

„A její šestnáctinové pasáže jsou čirá hrůza.“

Zlatě kropenaté oči. Měkké hladounké tváře. A mluvní hlas má monotónní jako dešťová přeháňka v bezvětrí.

„... Že trylek může být krásný dvěma způsoby, to ví každý hňup. Ale v jedné pasáži bychom se měli rozhodnout buď pro trillo, nebo pro gruppo. Osobně proti gruppo vůbec nic nemám. Střídáme hladce a rychle vrchní sekundu, přičemž ostatní šestnáctiny udržujeme oddělené jako kapky fontány. Ovšem opravdová záležitost je samozřejmě trillo.“

Znovu přikývnu. Přiblížím si sklenici k ústům a piju, aniž z něj spustím oči. Pokračuj, říkám si. Pokračuj v těch triumfálních slovech, v těch technických řečičkách. Cítím totiž, že proklouzávám do jeho soukromého světa.

„Slyšíte dobře, trillo. Je to starodávný trylek a zdaleka ne každý si s ním dneska dokáže poradit, to mi věřte. Tvoří se tak, že se velmi jemně a rytmicky pracuje s dechem, a možná už tušíte, co se stane, tedy pokud se to dělá správně: hlas se střelhibtě otvírá a zavírá a tón, na němž se co do výšky nic nemění, se uvolní, ztratí zábrany a rozechvěje se.“

Netvrdila bych, že jeho slova v tuto pozdní hodinu stačím přesně sledovat. Přesto vím, že patří k tomu, co mě dnes večer rozplakalo. Říkají, že hudba je jazyk, který vyjadřuje neviditelné, a proto mu každý rozumí. Co když apoštolové tenkrát, o svatodušních svátcích, zpívali? Zpěv je dech, vítr, Duch svatý. Nebyla jsem dnes večer rozhodně jediná, kdo ve své lóži vzlykal, vzdychal a utápěl se v opilosti, která rozšiřuje srdce a zvláčňuje přirození.

Zahloubaně mu hledím na ústa.

„Ale ten slon... teda jako... jak se to zvíře proboha dostalo na jeviště?“

Přišli jsme do divadla okolo půl desáté, představení už začalo. Zatímco mé uši zneklidňoval randál, jehož původ jsem neznala,

vedl mě Berto po dvojích schodech do své lóže; potřásal rukama, vlídně kynul a představoval mě rudým róbám, černým pláštům, modře nalíčeným víčkům, hranatým parukám a hloučku výrostků samá ruka samá noha. Když jsem pohlédla stranou, otevřenými dveřmi lóží, viděla jsem ženy a muže, jak pijí a hrají karty jako-by na okraji ohnivého a světelného kráteru.

V dálce jsem slyšela hudbu.

Když jsme vstoupili do lóže, vyvinula se žena s měděnými vlasy z náručí muže, nejspíš preláta, byl totiž ve fialovém. Byla to Angelica Margherita.

Objala mě. „Sestřičko,“ řekla. Z výstřihu jí sálalo teplo. „Sestřičko. Honem si sedni. Každou chvíli vystoupí *primo uomo* a hádej, jak se jmenuje.“

Vyčkávala jsem.

„Gasparino! To koukáš, vid? Narodil se ve stejné vsi jako ty.“

„Gasparo!“

„Tady mu říkáme Gasparino...“

Klesla jsem v záři svíček a zrcadel do křesla.

Myslím, že na tenhle večer tak snadno nezapomenu, večer, kdy mě od něj odděloval bezejmenný dav, který nejprve volal „Jé, hele!“ a „Ticho tam!“ a pak se ve vážném soustředění utišil.

Dívala jsem se. Scéna představovala palácovou zahradu jako živou, ale natolik nebývalých barev a rozměrů, že jsem si nutně připadala jako v Indii. V Indii nebo v Egyptě.

Poslouchala jsem. Orchestr v orchestřišti tvořený dvěma řadami smyčců, dvěma cembalisty a skupinkou dechů doprovázel árii druhého nebo třetího sopranisty, nikterak špatného zpěváka v roli zoufalé princezny. Jenže oči a uši a nenadálý posunek jednoho z cembalistů se nezaměřovaly na něj, vždyť, můj ty bože, tamhle se vynořil první zpěvák, tam, kde v nedohlednu mizí palmy a skály, vstupuje na scénu, ještě k tomu na koni, *primo uomo*. Na kratičký okamžik to byl kůň a pěvec mytických rozměrů. Pak se zvíře

rozeběhlo kupředu, podél sboristů a tanečníků a tak těsně minulo druhého nebo třetího sopránistu, že ten chlapík vyrazil poslední sérii trylků, ale jen tak tak že stačil uskočit. Propukl bouřlivý potlesk. Gasparo se ještě v sedle uklonil a posunkem ruky si vyžádal ticho. Pak sestoupil z koně a s klidným úsměvem vyšel obecnstvu ještě víc v ústrety, oděný jako kníže.

„Je tak krásný,“ povzdechla vedle mě Angelica Margherita. „Tak strašně krásný.“

V tom tedy měla pravdu. Ze začátku jsem i já znaleckým okem obhlížela soprán v kostýmu protkávaném stříbrem. Černě podmalovanýma očima se rozhlížel okolo, přecházel po kraji jeviště. Ostatním zpěvákům přetínal cestu. Zdravil přátele v postranních lóžích a vyslal posměšnou grimasu do kulis, kde – jak každý věděl – stála připravená pro následující milostný duet La Stradina. Pak se moje pozornost přesunula. Předehra skončila. Ozval se hlas.

Říká se, že vesmír je pro lidi příliš velký, příliš velký a temný, a že lidé proto, právě z toho důvodu, vymysleli jazyk. Jazyk, slova a na samém konci těch slov hudbu. Boží stvoření rozpuštěné v nápoji člověčí výroby. Gasparo začal svou árii vysoko. Tenký, dlouze držený a stále silnější tón bylo přinejmenším dvoučárkované *fis*. Poslouchala jsem a nemyslela na nic. Gasparo zpíval slova, která každý zná. Alessandro odjíždí se svým vojskem do Indie. Porazí tam přešlechtného Pora. Porova zoufalá milenka se snaží Alessandra příznivě naladit. Vede s ním ty nejpodmanivější řeči. Nakonec získá Poro svou zemi, přítelkyni i svobodu nazpět.

Dokáže nás taková zápletka rozplakat?

O tom rozhoduje zpěvák. Chceme, aby vašeň zněla co nejvyššími tóny a nesmírně virtuózně. Chceme umně upravenou extázi. Pak se můžeme rozplakat, ne nad příběhem, ale nad sebou samými. Pak nás naplní radost. Kéž nás z výše zaplaví ctnost a láska!

Árie byla skoro u konce. Orchester se odmlčel. Zpěvák zahájil závěrečnou kadenci. Bez viditelného úsilí, bez jediného zaváhání plic, s indickou zahradou za zády, s rudým nebem nad hlavou vydával sled rozložených trojzvuků nezkrotné síly a rychlosti a pak je nechal přejít v tak krkolomnou řadu bušících triol, že obecenstvo, šílené nastřádanou láskou, to už nevydrželo. Ještě před skončením toho vrcholného čísla se ozvaly první výkřiky.

„Gasparino, jsi náš! To tvoje hrdlo a pusa jsou k pomilování!“

Vzduchem létaly květiny i ručně psané sonety a dopadaly na pódium.

Kde jsem? Po očku jsem se podívala stranou. Viděla jsem Berta – osamělého v slasti –, Angeliku Margheritu – napůl bez sebe v křesle – a prelátovy úzké rty šeptající „K čertu!“.

Znovu koloratura. A portamento lehčí než vzduch. A pak, ve zlomku vteřiny, nabral pěvec dostatek vzduchu k tomu, aby zazpíval poslední, neodvratnou linku, přímý zásah štěstí a bolesti, který vám projede až do ledví.

Je po všem. Okouzlení pominulo. Jásot. Hudebníci si zakřiknutě znovu přiložili housle pod bradu.

Podlehla jsem vábení a ztratila hlavu.

Nastala noc a všechno pokračovalo. Nevýslovně zhýčkané publikum si tříbilo schopnost snít. Ze začátku jsem nevěděla, proč si tu připadám tak cizorodě. Cožpak se tu nevěnují všichni stejnému světu? Bohům v poctivicích a v parukách s dlouhými loknami? Káře plné čertů snášející se z nebe? Je tu hrdina, který v krvavě rudém pláštíku mydlí kyjem draka a k tomu rozsáhle improvizuje na všech tónech chromatické stupnice... A jsou tu ženy chlapeckého vzezření a zženštilí muži a problém sexu, který nám dokonale plete hlavu.

Pozornost obecenstva byla vrtkává, lidé si sem koneckonců chodili taky popít, zahrát si hazardní hry a mezitím si zdřímnout.

Bas a tenor neposlouchal vůbec nikdo. Ze tří ženských hlasů byla lidem po chuti jediné Stradina. Když jsme se doslechli, že se Gasparino znovu objevil na pódiu, zapomněli jsme na holuby nadívané hustým červeným rosolem a spěchali z jídelny. Opřená o zábradlí lóže jsem pátrala očima v dálce, a skutečně, tam stál *castrato* ve světelném kruhu své krásy a se znuřeným výrazem si loupal pomeranč. Až když La Stradina dozpívala svou část partu, vykročil dopředu.

... Hlas a k tomu to tělo. Nejkrásnější a nejlehčí ze všech božích darů v kontrastu s těžkým mužským tělem vysokým přes šest stop. Mám takové paradoxy ráda a neliším se tím od šesti či sedmi přátel a zbrusu nových známých, kteří dnes v noci v křeslech za mými zády umírali štěstím. Máme rádi pochybnosti, otázky, a především máme rádi slast. Tělo nás dokonale zosobňuje a veškeré vědění začíná touhou. Po čem jiném než po slasti?

Náhle jsem si položila dlaň na čelo, vytanula mi totiž nejzřetelnější ze všech mých vzpomínek a to mě právě odloučilo od ostatních přítomných v opeře: chlapec, který zpívá u kostelní zdi v kruhu světla. Slyšela jsem toho pěvce už dřív. Ze všech přítomných jsem jediné já znala ten okamžik, uchovala ho, zabránila mu v odplynutí, a proto jsem ho mohla s největší lehkostí znovu začlenit do světa. V čem je rozdíl mezi tehdy a teď? Všechno okolo mi říkalo: je to nicotný rozdíl. Ne víc než nadechnutí, zvuk, oktávový skok, jehož dvojnásobnou frekvenci člověk skoro ani nerozliší...

Zatápala jsem rukama za sebe, přece jen s mírnou závratí, a našla své křeslo. Vždyť, Matka Boží mě ochraňuj, v tom jediném intervalu bylo všechno, co jsem věděla o lásce, ano, a byla tam jeho cesta kočárem na lékařskou kliniku v Norcii. Tělo nás dokonale zosobňuje, říkala jsem si a nepřestala si to říkat ani po zbytek noci, s neochabující náruživostí, i tehdy, když na jevišti propukla válka a stovky kavaleristů, opravdoví vojáci, žádná lůza naverbovaná ve

stoce, na koních z královských stájí vtrhli na jeviště, sešikovali se a v narůstající vřavě trubek a činělů se do sebe pustili.

Jak ti mám dát najevo, že jsem tady, skrytá, oddělená od tebe oslnujícím proscéníem?

„Já snad umřu,“ svěřila jsem Angelice Margheritě, když představení skončilo.

Sestupovaly jsme v davu ze schodů. Vzala mě za ruku, jemně mi stiskla prsty a z boku mě pozorovala.

„Okamžitě s ním musím mluvit.“

S pochopením se usmála. „Ještě dnes v noci?“

„Nejpozději dnes v noci.“

„Tak pojď,“ řekla. „Chyť zase dech. Víím, kde ho hledat.“

Když jsme vyšly ven, zavanul nám v ústrety listopadový vítr. Zahalily jsme se do plášťů, Bertův kočí a sluhové už čekali, ale Angelica Margherita se lačně zadívala do tmy.

„Je to jen kousek. My dvě půjdeme pěšky,“ rozhodla a doprovod jednoho ze sluhů přijala teprve tehdy, když se ujistila, že ten chlapík svou příruční lucernu nezapálí.

„Je to jen kousíček,“ řekla nadmíru potěšeně a zatáhla mě za roh. „Vím, ke komu je pozvaný, a víím taky, že tam přijde.“

Myslím, že jsme rovnou zabloudily. Zahýbaly jsme doleva, doprava, a tak pořád dál. Sestra kráčela zlehýnka a rychle a já jsem se jí bez velkých obtíží přizpůsobila, kupodivu, vždyť uličky byly nedlážděné a velmi temné. Jen u nohou madon, které se na každém rohu usmívaly s očima obrácenými k nebi, svítily maličké červené lampionky. Pokaždé jsem vzhledla, pozdravila je, a když jsme kráčely dál, necítila jsem se v tom labyrintu plném stínů ani trochu nebezpečně. Přirozeným stavem noci je tma, o tom byli všichni na ulici přesvědčeni, protože ať už jsme cestou potkali kohokoliv, jednotlivce nebo skupinky, šourající se podél zdi nebo rázující zčerstva, nikdo si nenesl světlo. A když se k nám jednou od jakéhosi náměstíčka přece jen blížil zrádný přísvit, stáhla mě

Angelica Margherita ryze instinktivně stranou. „Zhasněte světlo!“ překřikla vítr, načež ten druhý okamžitě poslechl.

Oči tmě přivyknou. Vytréštíme je a brzy objevíme v okolním dění odstíny a náznaky barvy. Jsou to obvyklé úkazy, milostná objektivita, žebrání, obchodní jednání, hra, loupežné přepadení, vydírání a různé druhy spánku. Z přčetných ležících postav většina bude moct zanedlouho, za denního světla, převyprávět své sny, až na jednoho, ve zlatě vyšívaném plášti, z něhož ještě trčí kolmo vzhůru střenka nože.

Už dávno jsem si samozřejmě všimla, že sluha, který nás měl doprovázet, zmizel.

„Tím líp,“ prohlásila Angelica Margherita. „Co s ním. Toulala jsem se tudy už kolikrát, a ještě nikdy jsem neměla důvod volat stráž. Tohle je lehkovážné město pod ochranou žen. Primo máme Madonu, a secondo...“

Zarazila se. Rozhlédla se a jako by se pozorně zaposlouchala. Stály jsme na rohu uličky, která ústila do nuzného náměstí. Viděla jsem obrysy chatrčí a baráků. Slyšela jsem pleskání plachty, bučení krávy, vítr vanul od moře. A na okamžik jsem zůstala jako omráčená, protože ve větru jsem neomylně zaslechla útržky ženského zpěvu.

„...secondo máme Sirénu. Když fouká od moře, vtáhne do města a každému kameni, každé střeše si stěžuje na svou nešťastnou lásku.“

Ten příběh jsem samozřejmě znala.

Siréna se jmenuje Partenope. Sedí se sestrou na skalním výběžku vysoko nad mořskou hladinou. V první chvíli by to člověk pokládal za idylku, protože nebe je modré a tráva pod dívčími zadečky zelená. Pak teprve si všimneme hromady kostí posetých mouchami, o niž se sestřičky v mladistvě lhotejné póze opírají: pozůstatky námořníků omámených hlasy Sirén. Partenope zahlédne jako první dole na moři černou loď. Štouchne do sestry, načež

se ta dvojice bez meškání pustí do zpěvu, čistě, vysoko, v crescendo, které zvolna vede k šílenství. Když se loď přiblíží a objeví se muži, je Partenope ztracená. Protože v obklopení veslařů, kteří si troufají s tupým výrazem ve tváři proplout co nejrychleji kolem, stojí připoutaný ke stěžni muž jejího života. A její láska je opětována! Krásný světlomasý mladík s blesky v očích poslouchá hlas ženského lodivoda, který ho poučuje o tom, že vědění je rovnocenné slasti. Proplouvání trvá čtvrt hodinu, nanejvýš dvacet minut, pak Partenopin milostný život skončí. Na krku jí naskočí červené skvrny. Hlas se jí zlomí. Když se i tečka na obzoru rozplyne v prázdnotě, vrhne se dívka do moře.

A její zpěvný hlas? Její erotická touha? Copak ty mohou jen tak zmizet?

Na pobřeží, kam moře vyplaví její tělo, v průběhu věků vyrostlo město, které zpočátku nese její jméno, ale později mu pod vlivem módy začnou říkat Neapol.

„Za pár hodin tady bude trh,“ ozval se vedle mě sestřin hlas a přesně v té chvíli se cosi v ovzduší změnilo. Zvědavě jsem se ohlédla. Uličkami se totiž blížil nezkrotnou rychlostí zvuk, který nenechával lyrickému šepotu sebemenší prostor: bylo to kozí a kozlí mečení.

„No teda, snad radši půjdeme,“ vyhrkla jsem zaraženě.

Kolem nás proudilo plnou rychlostí obrovské stádo rozdělené vedví, které z hor poháněly na mulách selky v holinách, protože chtěly zvířata ještě před prodejem podojit. Byla tam i prasata. A koně. A vůl s obrovskými rohy, který nám u nohou uklouzl, upadl a se zdušeným výkřikem se znovu vyškřábal na nohy. Pozvolna jsem zapomínala, odkud přicházím a kam jsem to vlastně mířila.

Pod saténovými střevičky udupaná hlína. Spící svině, která stáhne nohy, když procházíme kolem. V pachu močůvky a kaše, který se na nás valil z chatrčí, jsme prošly náměstím na délku

a narazily na kostel s otevřeným portálem, kde se ve žhavé hloubce pohybovaly nějaké stíny. Na okamžik jsem se střetla s lesknoucíma se očima, zahlédla paži, červený rukáv, láhev, nůž, pak už nás pohltila naprostá tma uličky.

„To jsou uprchlí vězni. Deset nebo dvanáct jich bydlí v kostele a dost dobře se tam zařídili. Nejenže jim tam nosí jídlo, ale v noci jim kočárem dovážejí jejich příležitostné milence i přítelkyně.“

„Co mají na svědomí?“

„Co si jen vzpomeneš. Loupež, podvod, ale hlavně vraždu. Jeden z mých známých tu je, protože o Velikonocích odmítl jít k přijímání. Farář ho nechal doma sebrat, jenže jemu se podařilo utéct. Je z rodiny Genovesiů, hodný kluk. Občas za ním zajdu a bavíme se o geometrii.“

Zastavila se, aby se zorientovala. Skoro mě překvapilo, když dala najevo, že má cíl naší cesty stále v paměti. „Gasparino šel do Palazza Penna. Jsme už blizoučko. Nejdřív doleva a pak doprava.“

Najednou jsem měla naspěch a zdálo se, že nejsem jediná. Předemnou se ozval klapot cválajících koní a skřípění kol od vozu, když obrovskou rychlostí projíždějí pískem. Ulice se rozšířily, štíty domů byly vyšší a honosnější. Jednou jsme musely uskočit stranou a pokochaly jsme se pohledem na dva běžce v jasně modrých livrejích, jak se z protilehlých směrů řítí ke křižovatce. Svítily pochodněmi na cestu kočárům se čtyřspřežím, které jim jely v patách. Připadalo mi, že ty dva nablýskané koráby neuhnuly ani o píď, a přesto bez úhony zmizely v zatáčce. Vozy a rychlost. Brzy zjistím, že Neapolitáni nejsou chodci. Jezdí na koních nebo v kočáře – nechají se třeba i nosit – a dělají všechno pro to, aby za žádnou cenu neztratili rychlost. Viděla jsem, jak se vzájemně vytlačují ze silnice, dělají myšky, se zhasnutými světly předjíždějí vpravo i vlevo a jak bez jediného karambolu projíždějí po Via Toledo a jako nezranitelní ďáblové se ve čtyřech proudech ženou na Capo di Monte.

Jenže my jsme už dorazily na místo. No ovšem, to bylo najednou rozruchu, to bylo svíček za okny paláců a pochodní v rukou kočích. I náš sluha se zase objevil a zaplavoval půdu před našima nohama světlem.

K bráně jsme došli přesně ve chvíli, kdy tam dojel Bertův kočár.

„To jste zvládly rychle!“ zvolal a vystoupil se svými přáteli. Vzal mě za loket a na dvoře mě zase pustil, protože se šel vymocit do květináčů s malými granátovými jablůnkami. Angelica Margherita si též přidřepala.

Šla jsem napřed do vestibulu a za neustálého rozhlížení vystoupala po schodech do prvního patra. Napůl v transu, ale napjatá jako ohař jsem zachytila cinkání nádobí z kuchyní a ucítila vůni jehněte na rožni, a po zvuku mandolín a kytar jsem našla salon, kde stál impozantní Gasparo s oblymi rameny, uprostřed davu, ale ve skutečnosti zahalený vlastním univerzem, vlastní atmosférou, svou krásou, výstředností svého hlasu.

Zlomyslně se uchichtne.

„Můžu vám říct, že ten slon byl dneska večer můj nejnadanější protihrač.“

Důrazně se na mě podívá, pochopím, že se mám taky zasmát.

Moje otázka samozřejmě nemá žádný zvláštní význam. To, že Gasparo na závěr představení vyšel na jeviště se slonem a poděkoval obecnstvu obřadnou úklonou po boku s chobotem, nemohlo mé pomatení smyslů ani na okamžik zesílit.

Teď se však zatvářím zaujatě.

„To zvíře daroval Karlovi nějaký sultán.“

Jeho hlas zní neosobněji než hlas loskutáka.

Cítím, jak mi planou uši. Stojí mě úsilí, abych k tomu krásnému obličejí nepřiložila dlaň. Našla jsem, co jsem hledala, hledala jsem to léta, snad celé věky, a teď umírám tisícerou smrtí ze strachu, že mi to unikne před rukama.

Nakloní se stranou, aby si z podnosu vzal skleničku, a mezi dvěma doušky prohodí: „A přesto se to představení povedlo, což mě zpětně vzato příjemně překvapuje, protože těsně před prvním dějstvím jsem si říkal, že to dneska večer nebude stát za nic. To člověk pozná podle maličkostí: že ho tlačí boty, že se mu chce kýchnout, že má suché rty, kdežto okolní vzduch je právě moc vlhký. A tak jsem nechal prohodit druhé a třetí dějství. Že jste si toho ani nevšimla? Vždyť je to jedno. Třetí jednání jsme hráli dřív, protože tam začínám patetikou v G dur, dost příjemná záležitost se spoustou zřetězených trylků, jinak žádná věda, ale všechny se musí zpívat na *é*. O to mi šlo. Protože při *é* člověk svaly kolem hrtanu pořádně stahuje, což je nejlepší způsob, jak trochu poštouchnout hlas, když se mu dvakrát nechce. Že je to riskantní? Ani ne. Svaly kolem hrtanu fungují úplně stejně jako svaly kolem pusu a nemusím vám vykládat, že ústa si nikdy nezraníme tím, že je zavřeme, ale jedině tím, že je otevřeme dokořán.“

Na okamžik se odmlčel, jako by ho vlastní slova podnítila k zamyšlení. A v tom tichu, v těch důvěrných pomlčkách, v nichž stejně jako v hudební skladbě nic nemizí, ale naopak se mocně uchovává, ucítím, jak ve mně stoupá srdceryvná něha. Pohlížím do jeho vážné tváře. Všimnu si, že pokožka pod očima vypadá jako sražené mléko. Na řasách má ještě zbytky modré.

Z jeho zpěvního hlasu jsem se dnes v noci pomátla.

Jeho slova mě uklidňují, protože mi odhalují jeho lidství.

Svšším ramena a poprvé se zaposlouchám do okolních zvuků. Hovor, smích, někdo kašle, vítr lomcuje okny a v sousední místnosti někdo spustí barcarolu. Nezaujímá snad šílenství přečasto ve světě docela běžné místo?

Prohodím: „Víte, že jsme se narodili ve stejné vsi?“

Zaraženě se na mě podívá.

„Vy i já pocházíme z Croce del Carmine.“

Moje důvěra narůstá. Zde, v tomto hlučném salonu, opravdu nejsem jediná, kdo pěvci nahodil udičku, pod víčky se mi chvějí ty nejjednoznačnější výjevy. Jsem však rozhodně jediná, kdo mu teď poklidně začíná připomínat stavení a pěšinky rodné vsi, nedělní mši u Svaté Moniky a mimořádně pěkné sólové moteto, které během přijímání zpíval chlapecký soprán.

„Stál jste tam jako zkrocený anděl a my v kostele jsme byli celí pryč. Myslím, že jste zpíval *Regina coelorum*, ale ať už to bylo cokoliv: prováděl jste kudrlinky, jaké ve vsi od té doby nikdo neslyšel.“

Usměje se na mě. Cítím jeho pozornost. Usměje se na mě, jak bych to řekla, usměje se na mě tak, že slyším, jak mi buší srdce. Jak mám kdy opět nalézt klid? Jak jsem mohla spát v sousedství vulkánu? Otevru oči dokořán a znovu vidím tu jeho do nebe volající krásu, jeho pusy a tváře, které už jsou se mnou ve spojení, které jsem si k sobě přitáhla mluvením a osvěžováním jeho paměti, připomínkou nejranějšího mládí, vsi s broskvoněmi, poskytla jsem mu to jakoby mimochodem a on mě teď drží pozoruhodně zaujatým pohledem...

„Máte pravdu, bylo to *Salve regina coelorum*, pamatuju si to přesně. Byla to taková ta staromódní skladba, nejspíš některého Nizozemce, kde jako protihlas figuruje nějaký citát, a ten se v tomhle případě prostě nedal nazvat něčím objevným: varhany hrály jako protimelodii písničku *L'Homme, l'homme, l'homme armé*, čili nic otřepanějšího si už vymyslet nemohli. A přesto, byla to úžasná skladba, i když se to podle not hned nepoznalo, protože na papíře byly jen akordy, co se zdánlivě střídaly jako toporní draci. Samozřejmě mi tou dobou už docela slušně vštípili, že pohyb do toho má vnést zpěvák. Řekli mi, že za holou melodii se skrývá celý skladatelův barevný myšlenkový svět a že zpěvák, pokud umí trochu zacházet s hlasem, to má předvést. Musím říct, že skladatelův svět mi už tenkrát mohl být ukradený, barevný nebo nebarevný, protože pro zpěváka je podle mě důležitý jedině notový záznam a ten

je černobílý, a jinak převážně zbývá to, co má člověk v hrdle. Ale co jste říkala? Tak vy jste z Croce del Carmine? V tom případě jistě uhodnu jméno vaší rodiny.“

Zahledí se na podlahu a zkrabatí obočí. „Ne,“ řekne pak, „už mě tam nikdy neslyšeli, což je možná divné, protože zpěvák je kočovník a ta ves je odtud blízko. Ale tak už to chodí, člověk sjezdí půl světa, a když se vrátí do Neapole, je na něj i jedna míle moc daleko. No ano, Řím, Benátky, Vídeň, Paříž, Londýn, příjemná města, ale mě zajímají samozřejmě hlavně divadla. Ta divadla jsou pěkná nebo aspoň snesitelná, ovšem teď když tady máme San Carlo, vycházejí z toho všechna hůř. Takže jistě chápete, že se mi dvakrát nechce zítra z Neapole odjet. No ne. Vy jste to nevěděla? Zítra odjíždím do Janova zpívat *Mitridata*, a mohlo to být horší, protože tam totiž mají dost dobré... Co je vám? Co se tváříte tak vyjukaně?“